

IZVEŠTAJ PRVOG DELA PROJEKTA

“PODRŠKA REFORMI SISTEMA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I POSTIZANJU ODRŽIVOG FINANSIRANJA”

(kraj decembra 2003 – početak aprila 2004. godine)

Prvi deo projekta je realizovan prema predloženom planu u periodu od početka decembra 2003 do početka aprila 2004.godine, a u okviru dodeljenih finansijskih sredstava. Svrha ovog projekta je bila da se prenese stečena znanje i iskustva sa vodećih kurseva Svetske banke o reformama sistema zdravstvene zaštite i postizanju održivog finansiranja (koji se održavaju u Vašingtonu i Budimpešti) zaposlenima u zdravstvu Republike Srbije i da se unapredi njihovo znanje o performansama, etičkim i ekonomskim aspektima sistema zdravstvene zaštite.

Projektni tim je brojao 13 članova:

- Rukovodilac projekta: Profesor dr Snežana Simić
- Zamenik rukovodioca projekta: Asis.dr Milena Šantrić-Milićević
- Saradnici na projektu: Prof. dr Vesna Bjegović, Prof Jelena Marinković-Erić, Doc dr Dejana Vuković, Asis. dr Bojana Matejić, Asis.dr Zorica Terzić, Asis. dr Aleksandra Jović-Vraneš, dr Ivana Mišić, dr Zorica Dimitrijević i dr Dragana Grbić.
- Sekretar projekta: Radmila Vukić, i
- Tehnički radnik: Ivana Indić

Izmene u projektnom timu su nastale zbog sprečenosti pojedinih članova da učestvuju od početka - dr Anke Šaulić usled ozbiljne bolesti, odnosno da do kraja doprinesu realizaciji svih aktivnosti projekta - asistenta dr Bojane Matejić usled trudničkog bolovanja):

Ciljevi ovog projekta su bili:

1. Da se pruži podrška izvođenju reformi u sistemu zdravstvene zaštite i razvije zajednički profesionalni jezik među donosiocima odluka u zdravstvu putem prenošenja znanja stečenih na kursima Svetske banke (*Flagship Course on Health Sector Reform and Sustainable Financing*) stipendista Fonda za otvoreno društvo iz Republike Srbije.
2. Da se sagledaju iskustva i pravci razvoja reformi sistema zdravstvene zaštite naše zemlje i zemalja sa teritorije bivše Jugoslavije, tako što će se formirati mreža stipendista Fonda za otvoreno društvo Republike Srbije koji su završili kurseve Svetske banke, a koji bi razmenjivali iskustva na izvođenju promena u sistemu zdravstvene zaštite i bili angažovani na publikovanju najznačajnijih izlaganja i studija slučajeva sa kurseva Svetske banke kao osnove za edukaciju i širenje znanja iz ove oblasti.
3. Da se unaprede znanja i veštine u izvođenju promena u sistemu zdravstvene zaštite donosioca odluka u zdravstvu, rukovodioca zdravstvenih ustanova i drugih zdravstvenih radnika organizovanjem dva regionalna skupa posvećena reformi sistema zdravstvene zaštite i postizanju održivog finansiranja.

Opis toka realizacije projekta

Prema predviđenim ciljevima projekta, u ovom periodu su sprovedene sledeće aktivnosti:

1. Formirana je baza podataka stipendista Fonda za otvoreno društvo Republike Srbije koji su završili kurseve Svetske banke kao i svih učesnika ovih kurseva iz republika bivše Jugoslavije,
2. Nabavljen je potrošni materijal za rad na projektu.
3. Održano je ukupno 10 sastanaka celog tima, a nosilac, zamenik i sekretar projekta su imali svakodnevne konsultacije u koje su uključivani zaposleni iz Fonda za otvoreno društvo, Medicinskog fakulteta u Beogradu, SKOGOJ-a (Stalne konferencije opština i gradova Srbije), kao i stručni saradnici projekta. Sastanci su se održavali na Institutu za socijalnu medicinu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Rad na projektu je podrazumevao pored obaveznog prisustvovanja sastancima o kojima se uredno vodio zapisnik, i samostalni stručni rad svakog člana na projektnim obavezama i pripremama za sastanke i regionalni stručni skup. Tokom ovih sastanaka realizovane su sledeće aktivnosti:
 - Formirane su tri radne grupe, prema interesovanjima članova projektnog tima, koje su bile angažovane na razradi teoretskog koncepta reforme sistema zdravstvene zaštite (ciklus reforme i procena performansi sistema zdravstvene zaštite), razvoju održivog finansiranja i aspektima medicinske etike značajnim za reformu sistema zdravstvene zaštite. Dogovoreno je da se obuhvate i teme koje se odnose na razvoj zdravstvenih informacionih sistema i značaj podataka i informacija u sistemu zdravstvene zaštite, kao i decentralizaciju u sistemu zdravstvene zaštite, kao značajnog aspekta reforme ovog sistema.
 - Uspostavljena je komunikacije sa dosadašnjim učesnicima kurseva Svetske banke u Republici Srbiji kao i sa kolegama iz okolnih zemalja (Slovenije, Hrvatske, Makedonije i Bosne i Hercegovine),
 - Prikupljena je literature sa kurseva Svetske banke i druga relevantna literature iz navedenih oblasti, izvršen je odabir i napravljen pregled najznačajnije literature i podeljena zaduženja za prevođenje odabranih tekstova.
 - Prikupljen je materijal za radionice: ankete, igre, i studije slučajeva i napravljena je priprema za takmičenje za najbolji poster o ciklusu reforme učesnika predviđenog regionalnog skupa,
 - Napravljen je prevod odabranih tekstova, usklađena stručna terminologija, izvršena finalna obrada tekstova i štampanje publikacije pod nazivom: "Prvi regionalni stručni skup" Podrška reformi sistema zdravstvene zaštite i postizanju održivog finansiranja" - Priručnik za praćenje izlaganja i rad u grupama (dat u prilogu ovog izveštaja)
4. Izvršene su pripreme za organizaciju Prvog regionalnog stručnog skupa koje su obuhvatile izbor mesta održavanja skupa, pregovore sa turističkom agencijom, izbor učesnika skupa, pozivanje i registracija učesnika i tehničke pripreme za skup: štampanje, fotokopiranje i umnožavanje priručnika za skup, utvrđivanje programa skupa, pripremu studija slučajeva i radionica, izbor društvenih igara za postizanje grupne dinamike, pripremu i dogovor oko prezentacija, pravljenje evaluacionog upitnika, pravljenje nalepnica i bedževa za učesnike i drugo.
5. Održavanje Prvog regionalnog stručnog skupa o reformi sistema zdravstvene zaštite i postizanju održivog finansiranja na Zlatiboru.

Prvi regionalni stručni skup „Podrška reformi sistema zdravstvene zaštite i postizanju održivog finansiranja“

Prvi regionalni stručni skup „Podrška reformi sistema zdravstvene zaštite i postizanju održivog finansiranja“ održan je na Zlatiboru u hotelu „Zelenkada“ od prvog do trećeg aprila 2004. godine prema programu koji je priložen uz ovaj izveštaj. Skupu je prisustvovalo ukupno 57 učesnika, odnosno 12 članova projektnog tima, recenzent projekta i 44 zdravstvenih radnika. Učesnici su bili iz Beograda i iz 10 okruga centralne i južne Srbije: nišavski, jablanički, pčinjski, raški, rasinski, pirotski, toplički, moravički, zlatiborski i južno-banatski okrug. To su bili predstavnici sledećih institucija sistema zdravstvene zaštite: zavoda za zaštitu zdravlja, filijala republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje, zdravstvenih centara, domova zdravlja i bolnica. Prema stručnom profile to su bili lekari specijalisti socijalne medicine, higijene i kliničkih specijalnosti, zatim diplomirani pravnici, ekonomisti i menadžeri, odnosno, direktori, načelnici, savetnici, rukovodioci i saradnici. Na skupu su učestvovali i predstavnici Međunarodnog komiteta Crvenog krsta koji su predstavili zajedno sa lekarima službe za opštu medicinu iz Kraljeva rezultate pilot projekta „Osnovne zdravstvene usluge na teritoriji opštine Kraljevo“. Spisak učesnika projekta dat je u prilogu ovog izveštaja.

Skupu su učinili čast svojim prisustvom kolege iz republika bivše Jugoslavije: dr Aleksandar Džakula asistent Škole zdravlja „Andrija Štampar“ u Zagrebu, profesor dr Spase Jovkovski sa Medicinskog fakulteta u Skoplju, doc dr Gordana Tešanović sa Medicinskog fakulteta u Banja Luci i dr Enida Imamović iz Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Oni su na skupu predstavili rezultate reformi sistema zdravstvene zaštite u svojim zemljama. Gostima su bili nadoknađeni putni troškovi (u vrednosti autobuske karte) i izlaganje im je bilo plaćeno po 50 evra. Sva izlaganja učesnika skupa, kako domaćih tako i gostiju su priložena uz ovaj izveštaj.

Svi učesnici projekta su dobili fasciklu sa Priručnikom za praćenje izlaganja i rad u grupama (121 strana teksta), sveskom i olovkom za rad. Napravljena je zajednička fotografija koja je zajedno sa potvrdom o učešću na skupu podeljena učesnicima po završetku skupa. Ceo tok skupa je registrovan digitalnom kamerom. Svim učesnicima su nadoknađeni putni troškovi (u visini povratne autobuske karte od mesta stalnog boravka) a onima iz Beograda je obezbeđen organizovan prevoz.

Tokom rada na skupu bilo je organizovano takmičenje za najbolji poster o ciklusu reforme sistema zdravstvene zaštite. Na izradi postera su bile angažovane grupe učesnika formirane prema teritorijalnoj pripadnosti (grupa Beograd 1, Beograd 2, Beograd 3, grupa Rasinski i Moravički okrug, grupa Zlatiborski okrug, grupa Toplički okrug, grupa Raški okrug, grupa Jablanički i Pirotski okrug, grupa Pčinjski okrug i grupa Nišavski okrug) tako da je bilo ukupno 10 grupa. Učesnici su glasali za najbolji poster i posle prebrojavanja glasova odlučeno je da je prvo mesto osvojio poster grupe sa Raškog okruga, drugo mesto – Beograd 1 i treće mesto poster grupe Jablanički i Pirotski okrug. Dodeljene su tri nagrade korpi sa voćem najboljima. Fotografije postera su priložene uz ovaj izveštaj.

Fotografije postera kao i fotografije toka celokupnog seminara su narezane na kompakt diskove i podeljene su članovima projektnog tima i poslate elektronskom poštom učesnicima seminara. Nekoliko odabranih fotografija je priloženo uz ovaj izveštaj. Na kraju seminara su učesnici zamoljeni da popune evaluacioni upitnik. Evaluacioni upitnik je priložen uz izveštaj.

Evaluacija Prvog regionalnog stručnog skupa „Podrška reformi sistema zdravstvene zaštite i postizanju održivog finansiranja“

Evaluacioni list dostavilo je 36 učesnika skupa (77% svih učesnika), njih 24 ženskog i 12 muškog pola, prosečne starosti 43,5 godina (najmlađi učesnik imao je 28 a najstariji 57 godina). Većina učesnika su zdravstveni radnici (28), troje je ekonomista, četvero pravniak a jedan učesnik je menadžer.

Učesnici većinom ocenjuju da je trajanje skupa prekratko (18), mada je dobar deo njih procenio trajanje kao optimalno (14). Ni jedan učesnik nije trajanje ocenio kao predugo.

Ocene različitih aspekata izlaganja i radionica vrlo su visoke (tabela 1), iako su facilitatori i studije slučajeva ocenjene nešto niže (u proseku 4.1) od ostalih aspekata na regionalnom skupu. Prosečna ocena celokupnog skupa je 4.7 (najveća ocena je bila 5).

Tabela 1. Ocene različitih aspekata izlaganja i radionica

Ocene	Različiti aspekti izlaganja i radionica (učestalost)					
	Izlaganja	Način izlaganja	Predavači	Facilitatori	Studije slučajeva	Prosečna ocena skupa
1	-	-	-	1		-
2	-	-	-	3	2	-
3	1	3	1	4	3	2
4	6	10	5	10	19	8
5	29	23	30	17	12	26
Svega	36	36	36	35	36	36
X	4.8	4.6	4.8	4.1	4.1	4.7
SD	0.48	0.65	0.47	1.1	0.8	0.59

Najzanimljivije izlaganje, po oceni učesnika skupa, je “Reforma sistema zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj” i to zbog načina izlaganja dr Aleksandra Džakule, objektivnosti pristupa i primenljivosti rezultata (tabela 2).

Tabela 2. Najzanimljivije izlaganje i razlozi.

Izlaganje	Broj	Razlozi
Reforma sistema zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj	18	Način izlaganja. Stimulativno, originalno, objektivno, optimističko, ...
Reforma sistema zdravstvene zaštite u Republici Srpskoj	1	
Reforma sistema zdravstvene zaštite u Republici Makedoniji	1	Druga iskustva u reformama.
Iskustva susednih zemalja u celini	5	Nova znanja i iskustva.
Prezentacija pilot projekta u Kraljevu	2	Reformsko iskustvo.
Etički aspekti reforme zdravstvene zaštite	4	Malo se zna a važno je. Nedostaje nam u sistemu zdravstvene zaštite, obrazovanju, životu uopšte.
Finansiranje sistema zdravstvene zaštite	4	Kratak a koncizan prikaz. Bazična osnova za sprovođenje strategije jasno prezentovana.
Završno izlaganje rukovodioca skupa o reformi sistema zdravstvene zaštite u Srbiji	4	Velik obim opšteg znanja, stručnost, jasne definicije, preciznost.
Ciklus reforme sistema zdravstvene zaštite	2	Sistematičan i jasan prikaz važnih pitanja.
Procena performansi sistema zdravstvene zaštite	1	Vrlo korisno.

Najzanimljivije radionice, po oceni učesnika skupa, su vežbe iz okvira teme “Etički aspekti reforme sistema zdravstvene zaštite“ i to zbog aktuelnosti, važnosti i načina vođenja radionica, tabela 3.

Tabela 3. Najzanimljivija radionica i razlozi.

Radionica	Broj	Razlozi
Etički aspekti reforme sistema zdravstvene zaštite: Vežba 1. TV duel	10	Odličan reper za sagledavanje zdravlja manjine, zanimljivo sa dobrom glumom, originalno, sa humorom
Vežba 2. Položaj Romkinja.	13	Odlična prezentacija, interesantne diskusije, aktuelno a izaziva potpuno oprečne impresije i zaključke. Etički aspekti u svim segmentima zdravstvenog sistema su zanemareni a on funkcioniše kao da je sam sebi cilj.
Pravljenje postera	7	Kreativnost, podsticaj za razmišljanje, aktivno učešće svih učesnika, zbog takmičenja
Dijagnostičko putovanje	3	Studiozno, temeljan pristup radu, mogućnost primene na sopstvene probleme.
Određivanje prioriteta	2	Stvorena je dobra atmosfera za diskusiju.
Igranje uloga	1	Zabavno, drži pažnju, ističe bitne stvari kao i suprotne stavove za dati problem.
Procena performansi	1	-
Bez odgovora	1	-

Većina učesnika, njih 23, ocenjuje da ni jedno izlaganje i ni jedna radionica nije bila nezanimljiva (tabela 4).

Tabela 4. Najnezanimljivije izlaganje i radionica sa razlozima.

Izlaganje	Broj	Razlozi	Radionica	Broj	Razlozi
Ni jedno	23	10 učesnika je eksplicitno obrazložilo ovaj izbor a 13 nije.	Ni jedna	26	9 učesnika je eksplicitno obrazložilo ovaj izbor a 17 nije.
Procena performansi sistema zdravstvene zaštite	2	-	Uspostavljanje prioriteta	5	Nije dobro osmišljena, nedovoljno jasno, suviše pitanja za kratko vreme.
Reforma sistema zdravstvene zaštite u Republici Makedoniji	6	Usko usmereno, nepripremljeno, suvoparno, konfuzno.	Dijagnostičko putovanje	2	Teško za razumevanje
Prezentacija pilot projekta u Kraljevu	1	Više puta ista tema na isti način.	Poster prezentacija	1	-
Modeli finansiranja	1	Način izlaganja.	O diskriminaciji	1	Facilitatori pričali a ne učesnici.
Finansijski resursi	1	-	-	1	-
Reforma sistema zdravstvene zaštite u Republici Bosni i Hercegovini	1	-			

Dobre strane ovakvih skupova su pre svega razmena iskustava i stavova uz dobru atmosferu i druženje (20 odgovora), nova saznanja (12) i zanimljiv način edukacije (8), a loših strana gotovo da nema (16 učesnika) ili je glavna primedba suviše kratko vreme za ovako važne teme (12 učesnika), tabela 5.

Tabela 5. Dobre i loše strane ovakvih skupova.

Dobre strane	Broj	Loše strane	Broj
Druženje, dobra atmosfera, razmena iskustava i stavova	20	Nema	16
Zanimljiva edukacija	8	Kriterijum za izbor slušalaca	1
Sučeljavanje različitih mišljenja	3	Kratke pauze	3
Nova saznanja	12	Celodnevni rad	2
Gosti iz susednih zemalja	2	Nedovoljno vremena za diskusiju i pitanja	1
Mogućnost da se čuje glas ljudi sa terena	2	Kratko vreme za ovako važne teme	12
Uspostavljanje boljeg kontakta sa predavačima	1	Ne održavaju se dovoljno često	1

Primedbe i predlozi za poboljšanje organizacije ovakvih skupova uglavnom se odnose na vremensku dimenziju skupa (duže trajanje ili manje tema, 13 učesnika), više radionica a manje teorijskih predavanja (7 učesnika), dok 8 učesnika nije imalo nikakvu primedbu ili sugestiju (tabela 6).

Čini nam se da na kraju vredi citirati u potpunosti neke od poruka samih učesnika:

- „... važna je dobra volja i dobra organizacija, ali i finansiranje i ozbiljan rad, a toga je u slučaju ovog skupa bilo u potpunosti, tako da nemam primedbi ...“
- „... trebalo bi održavati dalji kontakt učesnika koliko god je to moguće uz obavezu da učesnici učestvuju u budućim edukacijama, odnosno da primenjuju naučene stvari na svom radnom mestu i o tome obaveštavaju organizatore skupa i svoje kolege ...“
- „... bar pola dana za neki izlet, obilazak spomenika kulture ili neobavezno druženje ...“.

Tabela 6. Primedbe i predlozi za poboljšanje organizacije ovakvih skupova.

Primedbe	Broj	Predlozi	Broj
Preobiman program	5	Izlet, neobavezno druženje, obilazak spomenika kulture	1
Bolja pripremljenost radionica	2	Nastavak kontakata sa učesnicima	1
Unaprediti komunikaciju	1	Češće održavanje ovakvih seminara	2
Transparentnije pozivanje učesnika	1	Unapred poslati materijal	1
Nema primedbi	9	Više radionica	3
		Manje grupe	2
		Duže trajanje skupa	8

Na kraju, treba istaći da su svi bili izuzetno zadovoljni organizacijom, kontaktima, smeštajem i ishranom u hotelu (pored usmenih i pismene čestitke). Sudeći po osmišljenim posterima, diskusijama i učestvovanjem u igrama svi učesnici skupa su pokazali zainteresovanost i želju da naučeno prikažu. Njihov visoki angažman se mogao potvrditi njihovim brojnim prisustvom na predavanjima i radionicama i retkim slučajevima odsustvovanja.

Ostvareni rezultati projekta

Sve planirano projektom je i ostvareno osim održavanja sastanka za formalno osnivanje Mreže za podršku reformi sistema zdravstvene zaštite i održivom finansiranju, kao i izgradnja stranice na internetu što je ostavljeno za drugu fazu projekta. Umesto toga, neformalna mreža je proširena novim članovima - učesnicima Prvog regionalnog stručnog skupa, a informacija o projektu kao naučno-istraživačkom radu Instituta (potvrda Prodekana za nauku i Dekana Medicinskog fakulteta u Beogradu) će biti dostupna na veb stranici Instituta za socijalnu medicinu Medicinskog fakulteta, koja je u izradi.

Organizacija i rad Prvog regionalnog stručnog skupa održanog na Zlatiboru ocenjena je visokom ocenom od strane učesnika skupa i članova projekta. Ukupno sa stručnim timom je bilo 57 učesnika.

Smatramo da je Projekat rezultirao vrednim informacijama-povećanjem znanja i sticanjem važnih veština, ne samo za neposredne učesnike, već i za ostale korisnike u sistemu zdravstvene zaštite Srbije kojima će ova znanja i tekstovi biti preneseni u svakodnevnoj praksi.

Prezentacijama stranih stručnjaka istaknute su razlike i sličnosti sa drugim zemljama u okruženju. Posebnu korist učesnici kursa su imali u praktičnom radu sa članovima Mreže u radionicama, igranju uloga, plenarnim diskusijama i prikazima slučaja. Sve je to rezultiralo povećanjem znanja iz domena performansi sistema zdravstvene zaštite, finansiranja sistema zdravstvene zaštite, definisanja i formulisanja prioriteta u zdravstvenoj politici. Učesnici su učestvovali u takmičenju za najbolji poster reforme jednog segmenta sistema zdravstvene zaštite i održivog finansiranja, a tri od 10 postera su bila nagrađena. Formiranjem i prosledjivanjem kontakt liste učesnika stvoreni su uslovi za dalju komunikaciju svih učesnika skupa međusobno i sa projektnim timom.

U Beogradu
29.04.2004.

Profesor dr Snežana Simić
Rukovodilac projekta

Asis. dr Milena Šantrić-Milićević,
Zamenik rukovodioca projekta